

Farmand:

Bøker

Bitter gubbe

Johan Nygaardsvold: Norge i krig. London 1940 - 1945. 272 sider. Pris kr. 158,-.

«Det som min avmechtige forbitrelse var rettet mot, var England. Hvordan hadde ikke dette land forsøkt å drive oss ut av nøytraliteten og inn i krigen.»

Slik skrev Johan Nygaardsvold i første bind av sine opptegnelser som omfatter tiden 9. april - 7. juni 1940. Også i annet bind, som nå foreligger, og som beskriver London-tiden, kommer bitterheten mot England til uttrykk.

Nygaardsvold skriver i avsnittet «Nordmenn spår — England rår» at den norske eksilregjering ville gå til innkjøp av fire fly i USA for å frakte nordmenn fra Stockholm til London, men måtte søke om landingstillatelse for flyene; regjeringen ble nektet å trafikkere Stockholmsruten med egne fly, flyene måtte gå i det britiske luftfartsselskaps navn . . . og så videre.

I samme avsnitt kommer Nygaardsvold med hard kritikk mot

britene for at de ikke innfridde sine løfter om å gi de såkalte Kvarstad-båter eskorte da disse i mars 1942 gikk ut fra Göteborg med kurs for England. Nygaardsvold uttaler også misnøye med at England tvangs-evakuerte Svalbard i 1941 og for de ødeleggelse av millionverdier som den engelske admiralen ga ordre om Det var Storbritania og USA som skulle tilbakeerobre Norge og «vi ble bare rådgivere og ærendsgutter for de allierte militærledere», beretter Nygaardsvold.

Johan Nygaardsvold fikk til fulle erkjenner at det er av sine egne man skal ha det: Allerede 30. juni 1940 fikk London-regjeringen varsel fra Stortingets presidentskap om at dette ville innkalle Stortinget og forslå at «regjeringen Nygaardsvold kan ikke lenger godkjennes som regjering». Flertallet også i Arbeiderpartiets gruppe var villige til å slå hånden av den regjering som var utgått fra gruppen.

Konrad Nordahl har i sin erindringsbok fra London-tiden fortalt at Nygaardsvold etter krigen sa at han aldri angret så mye på noe som at han fulgte Kohts råd om å ta Trygve Lie som utenriksminister høsten

1940. Trygve Lie og Oscar Torp var, etter det Nygaardsvold beretter, utrolig sterkt opptatt av å sikre sine personlige interesser; Trygve Lie formelig godtet seg over at han ved sine triks og forhåndsdisposisjoner hadde bundet Nygaardsvold. . .

Fra andre kilder vet vi at Nygaardsvold etter hjemkomsten i 1945 hadde regnet med kritikk for forsømmelsen av forsvaret, kanskje særlig fra Høyre og Bondepartiet. Men også nå kom motgangen fra hans egne. Nygaardsvold ble ofret på partiets alter, og hans partifeller var de flittige vedbærere til offerbålet. Reidar Hirsti fortalte i sin store Nygaardsvold-biografi ifjor at Nygaardsvold ikke fikk noen skikkelig informasjon om regjeringsdrøftelsene. «Han hadde ikke noen kontakt med partiets formann», skrev Hirsti. Partiformann Einar Gerhardsen legger skylden på sin store beskjedenhet for at han ikke tok kontakt med Nygaardsvold, en hul begrunnelse.

Nygaardsvolds opptegnelser er et nyttig supplement til de erindringsbøker som foreligger fra flere medlemmer av hans regjering.

John Sand

Johan Nygaardsvold tegnet ombord på M/S «Andes» av Øivind Sørensen 31. mai 1945.

108106